

LIVING PLANET REPORT 2024

DLA MŁODZIEŻY

OD MŁODYCH DLA MŁODYCH

CZĘŚĆ 1: WPROWADZENIE DO MŁODZIEŻOWEJ EDYCJI LIVING PLANET REPORT 2024

Tak jak główne wydanie Living Planet Report, opisujące stan dzikiej przyrody i zdrowia planety, LPR dla Młodzieży jest przygotowywany co dwa lata. Publikacja, dostosowana do wieku młodych czytelników, przedstawia najważniejsze informacje i fakty naukowe z głównego wydania raportu.

Living Planet Report 2024 dla Młodzieży pomoże ci zrozumieć, dlaczego stan naszej planety się pogarsza i jaki ma to wpływ na środowisko i ludzi. Znajdziesz tu także podpowiedzi i inspiracje, w jaki sposób możesz wykorzystać swoje przekonania i przekuć pomysły na działania. Odkryj razem z nami, jak przywrócić nasz świat do życia.

Co rozumiemy pod pojęciem „młodzieży”?

Choć słowo „młodzież” ma wiele definicji, my w ten sposób określamy osoby w wieku 11-17 lat.

Wprowadzenie do Living Planet Report 2024 dla Młodzieży: Nowości

Młodzieżowa edycja raportu powstała we współpracy z młodymi ludźmi.

24 młodych
współtwórców

reprezentujących
12 krajów

4
regiony

W tym wydaniu młodzi współtwórcy podzielili się z nami swoim punktem widzenia, pomysłami i historiami ze swoich społeczności. Zaproponowali także praktyczne kroki, które zarówno młodzież, jak i dorośli mogą podjąć dla zdrowszej planety. Tegoroczna edycja nie tylko dostarcza cennych informacji, ale także pokazuje, jak każdy z nas może wywrzeć znaczący wpływ na środowisko.

CZĘŚĆ 2: CZYM JEST RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA I DLACZEGO JEST WAŻNA?

Ziemia jest domem dla około 8,7 miliona znanych gatunków roślin i zwierząt¹. Wyobraźcie sobie, o ile wzrosłaby ta liczba, gdybyśmy mogli do niej dodać mikroorganizmy! Co zaskakujące, opisaliśmy szczegółowo mniej niż 25% tych gatunków, dlatego mamy jeszcze bardzo wiele do zrobienia, żeby dokładnie poznać różnorodność życia kształtującego naszą planetę. „Różnorodność biologiczna” oznacza zróżnicowanie gatunków, w tym roślin, zwierząt, mikroorganizmów i ich składu genetycznego, obecnych w ekosystemie. Gatunki tworzą wspólnie równowagę, dzięki której ekosystemy są w dobrym stanie.

Ziemia ma mniej więcej 4,6 miliarda lat. Pierwsze formy życia pojawiły się na niej około 3,7 miliarda lat temu i od tamtej pory wszystkie żywe stworzenia mają wpływ na to, jaka jest nasza planeta. Wszystko, czego potrzebujemy, by przeżyć – żywność, woda, czyste powietrze, zdrowe środowisko i odpowiednia temperatura – zawdzięczamy przyrodzie. To dlatego, że żywe organizmy utrzymują równowagę z elementami przyrody nieożywionej (na przykład glebą, powietrzem i wodą). Ich wzajemne interakcje tworzą ekosystemy, które pełnią rolę systemów wsparcia dla Ziemi, dostarczając zasoby niezbędne do jej przetrwania.

Usługi ekosystemowe obejmują wszystkie korzyści, które te „systemy wsparcia” zapewniają zarówno ludziom, jak i planecie:

Różnorodność usług ekosystemowych

USŁUGI WSPIERAJĄCE

Sposób, w jaki przyroda wspiera procesy naturalne i funkcje takie jak tworzenie gleby, fotosynteza czy obieg składników odżywczych.

USŁUGI KULTUROWE

Korzyści niematerialne, które ludzie czerpią z ekosystemów, kiedy przebywają wśród przyrody, na przykład odpoczynek, przeżycia duchowe, aktywność fizyczna i turystyka.

USŁUGI ZAOPATRZENIOWE

Wszystko to, co ludzie biorą z przyrody, żeby zaspokoić swoje podstawowe potrzeby. Są to na przykład żywność, woda, drewno, rośliny lecznicze itp.

USŁUGI REGULACYJNE

Wszystkie korzyści, które daje przyroda, żeby środowisko było stabilne i w dobrym stanie, na przykład stabilizowanie klimatu, kontrolowanie rozprzestrzeniania się chorób i oczyszczanie wody. Dzięki tym usługom nasze otoczenie jest bezpieczne i czyste.

Co to jest Living Planet Index?

Wskaźnik Living Planet Index to narzędzie, z którego korzystają eksperci na całym świecie, żeby śledzić stan naszej planety i jej ekosystemów. Wskaźnik pokazuje zmiany w wielkości populacji tysięcy gatunków kręgowców (ssaków, ptaków, gadów, płazów i ryb) i pomaga ekspertom zrozumieć przyczyny zmian trendów liczebności populacji (zarówno pozytywnych, jak i negatywnych), dzięki czemu umożliwia podejmowanie koniecznych działań oraz tworzenie przepisów prawa służących ochronie gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Wskaźnik Living Planet Index 2024 obejmuje lata 1970-2020 i opiera się na danych dla **34 836 populacji 5495 gatunków** kręgowców.

Living Planet Index 2024

W skali globalnej my, ludzie, wywieramy ogromną presję na zasoby naturalne, zwłaszcza na różnorodność biologiczną.

Wskaźnik Living Planet Index (LPI) 2024 pokazuje, że w latach **1970-2020** średnia liczebność monitorowanych populacji dzikich zwierząt zmniejszyła się o **73%**.

Największy spadek odnotowano dla populacji gatunków słodkowodnych – **85%**².

To efekt negatywnego wpływu naszych działań na jeziora i rzeki, na przykład nadmiernego wykorzystania i zanieczyszczenia wody. Mimo że wielkość populacji gatunków morskich i lądowych nie zmniejszyła się aż tak dramatycznie, dane dla nich i tak są bardzo niepokojące. Z drugiej strony, wskaźnik Living Planet Index (LPI) pokazuje pozytywny trend liczebności dla niektórych monitorowanych gatunków. Na przykład populacja żubrów żyjących na wolności zwiększyła się z **0 do 6800** osobników w latach **1950-2020** dzięki szeroko zakrojonym programom rozrodu i przenoszenia żubrów do obszarów chronionych. To dowód, że jeśli podejmujemy skoordynowane działania na rzecz ochrony i odtwarzania przyrody, jej odbudowa jest możliwa.

CZĘŚĆ 3: UTRATA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Wszystkie ekosystemy na naszej planecie są ze sobą ściśle powiązane. Działalność człowieka sprawia, że ten układ znajduje się pod coraz większą presją. Zmiany, jakie zaszły na Ziemi wskutek działalności ludzi, są już odczuwalne w każdym jej zakątku i będą miały długotrwałe konsekwencje – w wielu przypadkach nieodwracalne. W rezultacie sposób, w jaki żyliśmy do tej pory, może nie być możliwy do utrzymania. Narazamy też przyszłość kolejnych pokoleń.

Czynniki zmiany

Utrata/degradacja siedlisk

Następuje wtedy, gdy miejsca, w których żyją zwierzęta i rośliny, są niszczone lub całkowicie dewastowane. Może być to spowodowane działalnością rolniczą, wycinką drzew, budową dróg lub domów albo górnictwem. Na przykład, kiedy wycinamy lasy, wiele zwierząt traci swój dom, przez co trudniej jest im przeżyć i w efekcie zmniejsza się ich liczebność.

Nadmierna eksploatacja

Oznacza czerpanie z przyrody zbyt dużej ilości zasobów. Może to być na przykład pozyskanie zwierząt w tempie szybszym, niż są w stanie się rozmnożyć albo poławianie ryb w tempie, za którym morza i oceany nie są w stanie nadążyć. Zdarza się, że zwierzęta są pozyskiwane przez przypadek, tak jak żółwie morskie chwytane w sieci rybackie, co również jest szkodliwe dla ekosystemu.

Zanieczyszczenie

O zanieczyszczeniu mówimy wówczas, gdy szkodliwe materiały takie jak plastik albo chemikalia przedostają się do środowiska, gdzie mogą sprawić, że powietrze, woda lub gleba staną się niezdadne dla zwierząt i roślin. Przykładem są wycieki ropy w środowisku morskim, które szkodzą rybam, ptakom i całemu łańcuchowi pokarmowemu.

Zmiana klimatu

Ziemia znacznie się ociepliła od czasu, w którym ludzie zaczęli używać maszyn i spalać paliwa kopalne. Dalszy wzrost temperatury może mieć bardzo duże znaczenie dla zwierząt, roślin i ludzi. Na przykład rafy koralowe są bardzo wrażliwe na takie zmiany i przy wzroście temperatury na Ziemi o zaledwie 1,5°C większość z nich obumrze. To dramatyczna wizja dla morskich stworzeń, które rafy zamieszkują albo tam żerują. Zresztą zmiana klimatu już teraz ma wpływ nie tylko na przyrodę, ale też na nasze życie.

Gatunki inwazyjne

Czasami zwierzęta lub rośliny z jednej części świata są przypadkowo lub celowo przenoszone do innych regionów. Takich nowych przybyszów nazywamy gatunkami obcymi. Mogą one zaburzyć funkcjonowanie ekosystemu, wtedy nazywamy je gatunkami (obcymi) inwazyjnymi. Gatunki te stanowią zagrożenie dla gatunków rodzimych, skutecznie konkurując z nimi o pożywienie lub siedliska, często prowadząc do ich wyparcia lub zmniejszenia liczebności.

Choroby

Kiedy gatunki migrują do nowych obszarów, często przenoszą ze sobą choroby, których wcześniej tam nie było. Ludzie także mogą przenosić choroby na całym świecie. Zwierzęta, które są osłabione z powodu zmiany klimatu lub utraty siedliska, są bardziej podatne na choroby.

PUNKTY KRYTYCZNE: czym są i dlaczego się nimi zajmujemy?

Punkty krytyczne to progi wytrzymałości, po których przekroczeniu nie ma możliwości powrotu do wcześniejszej sytuacji. Wyobraźmy sobie balon – kiedy go nadmuchujemy, staje się coraz większy, aż w końcu pęka. Moment pęknięcia jest jego punktem krytycznym. Tak samo jest z przyrodą.

Szkody, które nieustannie wyrządzamy Ziemi, z biegiem czasu się nawarstwiają, aż wreszcie stają się nieodwracalne. Przykładami punktów krytycznych są: blaknięcie australijskiej Wielkiej Rafy Koralowej, przez które ludzie mieszkający na wybrzeżu są bardziej narażeni na skutki zmiany klimatu, a także utrata ponad 3,8 miliarda drzew w borach sosnowych w Ameryce Północnej spowodowana suszą, pożarami i masowym pojawem kornika. Dlatego tak ważne jest, abyśmy dowiedzieli się, jak powstają punkty krytyczne i jak możemy im zapobiegać, zanim będzie za późno.

Dobra wiadomość jest taka, że nie wszystkie punkty krytyczne są złe. Pozytywne punkty krytyczne mogą dostarczyć nam użytecznych wskazówek, jak budować zrównoważoną, zdrową planetę. W tym celu musimy zmienić politykę naszych krajów, system żywnościowy i energetyczny, a nawet naszą kulturę. Jeśli przypilnujemy, żeby negatywne punkty krytyczne nie zostały przekroczone, przyroda będzie naszym sprzymierzeńcem w zmienianiu świata na lepsze.

Punkty krytyczne o znaczeniu globalnym

Lasy: puszcza amazońska

Puszcza amazońska jest domem dla **10%** całej lądowej różnorodności biologicznej, **10%** wszystkich znanych gatunków ryb, a także **47 milionów ludzi**. Jest jednym z największych magazynów węgla – magazynuje go od **250 do 300 miliardów ton**. Wylesianie i niszczenie lasów w konsekwencji zmiany sposobu użytkowania gruntów prowadzi jednak do tego, że las deszczowy z magazynu węgla staje się emitentem dwutlenku węgla. Jeśli punkt krytyczny zostanie osiągnięty, puszcza straci swoją zdolność do zatrzymywania węgla, stanie się wysoce zdegradowanym typem krajobrazu, który będzie uwalniał do atmosfery tony dwutlenku węgla. To z kolei doprowadzi do zmniejszenia opadów deszczu, częstszych pożarów lasu, utraty dzikich gatunków, zakłócenia globalnych dostaw żywności i zubożenia dziedzictwa kulturowego.

Czy wiesz, że...?

Ten punkt krytyczny może zostać osiągnięty, jeśli zniszczone zostanie zaledwie **20–25%** puszczy amazońskiej. Szacuje się, że **14–17%** już zostało wylesione, dlatego musimy działać szybko i wspólnie na całym świecie, aby zapobiegać wylesianiu.

Zamarznięty świat: topnienie pokrywy lodowej na Grenlandii i w Antarktydzie Zachodniej

Wszystkie zamarznięte części naszej planety, w tym pokrywa lodowa i wieczna zmarzlina, tworzą **kriosferę**. Jeśli pokrywa lodowa na Grenlandii i w Antarktydzie Zachodniej stopnieje, poziom morza może podnieść się o wiele metrów, zatapiając obszary przybrzeżne i wpływając na życie wielu milionów osób. Z kolei topnienie wiecznej zmarzliny prowadzi do uwalniania uwieczonych w niej gazów takich jak dwutlenek węgla czy metan, co może przyspieszyć globalne ocieplenie. Zmiany te miałyby bardzo duże konsekwencje, dlatego niezbędne jest, abyśmy działali już teraz, żeby zapobiec temu punktowi krytycznemu i ochronić przyszłość naszej planety.

Morza i oceany: cyrkulacja wody w Oceanie Atlantyckim z północy na południe (i z powrotem)

Wir północnoatlantycki to ogromny prąd wodny w oceanie, w pobliżu Grenlandii, który pomaga stabilizować pogodę między innymi w Europie i Ameryce Północnej. Jest połączony z jeszcze większym systemem prądów morskich zwanych Atlantycką Południkową Cyrkulacją Wymienną (AMOC), który odpowiada za obieg ciepłych wód pomiędzy strefą tropikalną a chłodniejszymi obszarami Oceanu Atlantyckiego. Jeśli prądy te spowolnią albo ustaną (co będzie punktem krytycznym), wówczas mogłyby dojść do dużych zmian.

W Europie może się bardzo szybko zrobić o wiele zimniej, zaś regiony tropikalne mogą stać się bardziej suche. Mogłyby też podnieść się poziom morza, co będzie zagrażać miastom położonym na wybrzeżach. Doprowadziłoby to do poważnego zaburzenia klimatu, co odczują zarówno ludzie, jak i dzika przyroda. Naukowcy martwią się, że może to być jeden z punktów krytycznych, który zostanie przekroczony, jeśli nie będziemy chronić środowiska.

CZĘŚĆ 4: JAKI JEST PLAN ŚWIATA NA LEPSZĄ I ZDROWSZĄ PLANETĘ?

Chociaż sytuacja, w jakiej się znajdujemy, jest poważna i stoją przed nami ogromne wyzwania, mamy jeszcze możliwości, żeby zmienić bieg wydarzeń i przywrócić równowagę. Wyobraźcie sobie świat, w którym każdy ma dostęp do czystej wody, klimat jest stabilny, a przyroda rozkwita w całej swej zdumiewającej różnorodności. Taka wizja przyświeca globalnym celom, które wyznaczyły sobie narody na całym świecie. Cele te są jak wielki, wspólny plan, dzięki któremu Ziemia będzie lepszym miejscem dla nas wszystkich teraz i w przyszłości.

W centrum tego planu znajduje się przygotowana przez Organizację Narodów Zjednoczonych **agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030**. Zrównoważony rozwój to w uproszczeniu taki model rozwoju, który zaspokaja potrzeby, jakie mamy dzisiaj, ale jednocześnie nie utrudnia następnym pokoleniom zaspokojenia ich potrzeb w przyszłości.

Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 składa się z siedemnastu celów, które nazywamy celami zrównoważonego rozwoju (w skrócie SDG od angielskich słów *Sustainable Development Goals*). Ich zadaniem jest rozwiązanie wszystkich najważniejszych problemów, z jakimi obecnie mierzy się świat, między innymi ubóstwa, nierówności społecznych, niskiej jakości edukacji, zmiany klimatu, utraty gatunków i siedlisk. Agenda jest zatem drogowskazem, który wskazuje rządów, przedsiębiorstwom, ale także zwykłym obywatelom właściwy kierunek do bardziej sprawiedliwej i lepszej przyszłości.

Jeśli chodzi o przeciwdziałanie zmianie klimatu, bardzo ważną rolę odgrywa przyjęte w 2015 roku **porozumienie paryskie**. Zobowiązuje ono kraje, które je podpisały, do zmniejszenia globalnych emisji dwutlenku węgla. Celem porozumienia jest ograniczenie wzrostu temperatury na świecie do najwyżej 2 stopni Celsjusza powyżej poziomu z epoki przedprzemysłowej, ale jednocześnie dąży do utrzymania tego wzrostu poniżej 1,5 stopnia. Do tej pory porozumienie podpisało 195 stron (krajów lub grup państw, na przykład Unia Europejska). Kilka z nich poszło o krok dalej, zobowiązując się do osiągnięcia neutralności klimatycznej. O neutralności klimatycznej mówimy wtedy, gdy ilość gazów cieplarnianych uwalnianych do atmosfery jest równa ilości, która jest z niej usuwana, dzięki czemu bilans emisji netto wynosi zero.

Dodatkowo, żeby zachować bogatą różnorodność biologiczną na Ziemi, 196 krajów uzgodniło duży plan nazywany **globalnymi ramami różnorodności biologicznej (GBF, od angielskiego Global Biodiversity Framework)**. GBF wspiera działania zmierzające do ochrony gatunków i siedlisk naturalnych, które mają kluczowe znaczenie dla zachowania równowagi ekosystemów. Jednym z celów GBF jest objęcie ochroną 30% obszarów lądowych, słodkowodnych i morskich do 2030 roku. GBF jest dla różnorodności biologicznej tym, czym dla klimatu jest porozumienie paryskie.

Postęp w realizacji celów jest wolniejszy niż zakładano, dlatego musimy szybko podjąć bardziej zdecydowane działania, żeby je osiągnąć i uniknąć poważnych konsekwencji dla środowiska i społeczeństwa.

ZRÓWNOWAŻONE ROZWIĄZANIA

Mądre działania, które mogą zaradzić problemom środowiskowym bez szkodenia ludziom i planecie, nazywamy zrównoważonymi rozwiązaniami. Ponieważ negatywne skutki utraty różnorodności biologicznej i zmiany klimatu z każdą chwilą stają się coraz większe, zastosowanie zrównoważonych rozwiązań nigdy nie było tak ważne jak teraz. Niezwykle istotne jest, żeby nasze działania były zbieżne z agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

Wiemy już, że Ziemia zмага się z bardzo poważnymi wyzwaniami takimi jak zmiana klimatu, wylesianie czy utrata cennej różnorodności form życia. Planeta wysyła nam sygnał, żebyśmy uratowali ją przed tym, w jaki sposób traktowaliśmy ją do tej pory. Najfajniejsze jest to, że sama przyroda może być naszym sojusznikiem w rozwiązywaniu problemów! W tym miejscu na scenę wkraczają **rozwiązania oparte na przyrodzie**, które nie tylko pomagają odbudowywać i chronić Ziemię, ale przy okazji chronią też nas. Na przykład, żeby przeciwdziałać zmianie klimatu, możemy chronić i odtwarzać lasy, które pochłaniają szkodliwy dwutlenek węgla z atmosfery. A co z powodzią? Rzeki i mokradła działają jak naturalne gąbki wchłaniające nadmiar wody, a lasy namorzynowe stanowią naturalną barierę ochronną przed powodzią. Trzeba jednak pamiętać, że choć rozwiązania oparte na przyrodzie są bardzo skuteczne, same w sobie nie wystarczą. Musimy przemyśleć nasz sposób konsumpcji, zreformować produkcję żywności i energii, a także znacząco zmienić praktyki biznesowe i zarządzanie, tak by rzeczywiście chronić ludzi i planetę.

Potrzebujemy dużych zmian, żeby naprawić szkody, jakie już wyrządziliśmy. Musimy zmienić nasz sposób życia i prowadzenia biznesu. Oznacza to, że musimy zacząć żyć tak, aby tworzyć lepszą przyszłość.

Jak jednak możemy tego dokonać? Istnieją metody, które mogą okazać się pomocne.

INKLUZYWNA OCHRONA PRZYRODY

To włączanie wszystkich ludzi w działania na rzecz ochrony naszej planety, zwłaszcza tych, którzy często są pomijani, tak jak na przykład młodzież, kobiety, rdzenni mieszkańcy i lokalne społeczności. Istotą tego rozwiązania jest wspólne chronienie zasobów naturalnych Ziemi.

Co jest potrzebne?

Wysłuchanie się w wiedzę i doświadczenia społeczności lokalnych, a także uwzględnienie różnych punktów widzenia, żeby stworzyć lepsze rozwiązania.

ZRÓWNOWAŻONA PRODUKCJA ŻYWNOSCI

System żywnościowy obejmuje wszystkie etapy, przez które przechodzi żywność, zanim trafi do Ciebie, począwszy od momentu posiania nasiona. Obecnie globalny system żywnościowy odpowiada za **70% zużycia wody** i **27% wszystkich emisji gazów cieplarnianych** i jest **głównym niebezpieczeństwem dla 86% gatunków zagrożonych wyginięciem**. Nie zbudujemy zrównoważonej przyszłości, jeśli nie dokonamy głębokiej zmiany systemu żywnościowego.

Co jest potrzebne?

Zmiana wyborów żywieniowych, ograniczenie marnowania i strat żywności, właściwe wynagradzanie i wspieranie rolników oraz stosowanie przyjaznych przyrodzie rozwiązań w rolnictwie, takich jak nawozy naturalne oraz naturalne metody kontroli szkodliwych organizmów.

Czy wiesz, że...?

Szacuje się, że nie zjadamy **30-40% żywności, którą produkujemy**.

ZIELONA ENERGIA

Sektor energetyczny jest jednym z największych źródeł zmiany klimatu – spalanie paliw kopalnych odpowiada za **70%** globalnych emisji gazów cieplarnianych. Jego skutkiem jest globalny wzrost temperatury i większe zanieczyszczenie powietrza w budynkach. Przechodząc na alternatywne lub odnawialne źródła energii, na przykład energię **słoneczną** i **wiatrową**, możemy spowolnić tempo ocieplania się Ziemi.

Co jest potrzebne?

Wzrost inwestycji, infrastruktury i dostępu do rozwiązań w zakresie energii odnawialnej.

TWORZENIE ZIELONEJ GOSPODARKI

Przekierowanie finansowania z działalności, która **szkodzi środowisku** (na przykład wydobycia węgla, ropy naftowej i gazu ziemnego), na praktyki, które są przyjazne przyrodzie lub pomagają ją odbudowywać, na przykład **energetykę odnawialną, ponowne zalesianie i praktyki rolne**, które pomagają odbudować właściwą równowagę gleby.

CZĘŚĆ 5: OSTATNI DZWONEK, BY DZIAŁAĆ DLA PLANETY

Dlaczego młodzi ludzie powinni się angażować w ochronę przyrody?

Młodzież w wieku 11-17 lat stanowi około **11,5%** światowej populacji³. Chociaż nasze pokolenie nie jest odpowiedzialne za problemy, z którymi dzisiaj mierzy się Ziemia, skutki zmiany klimatu i utraty przyrody dotkną właśnie nas. Możemy jednak także pomóc w ich przeciwdziałaniu. Aby nasze wysiłki na rzecz poprawy zdrowia planety były skuteczniejsze, musimy być dobrze wyedukowani i poinformowani, ponieważ wkrótce to my będziemy podejmować decyzje dotyczące przyszłości.

Nasz udział w ochronie przyrody jest kluczowy dla zrównoważonej przyszłości dzięki naszemu wyjątkowemu spojrzeniu na świat i innowacyjnym pomysłom na to, jak sprostać stojącym przed nami wyzwaniom. Kiedy zauważymy problem, głośno o tym mówimy i wspieramy zmiany, niezależnie czy dotyczą one naszych przyzwyczajzeń, domów czy też polityki. Musimy zrozumieć, w jakim stanie środowisko znajduje się teraz i co może przynieść nam przyszłość, żebyśmy mogli wyciągnąć lekcje z przeszłości i współpracować ze wszystkimi pokoleniami na rzecz przywrócenia świata do życia.

Jaki jest punkt widzenia młodych ludzi

W trakcie prac nad Living Planet Report dla Młodzieży pytaliśmy młodych ludzi na całym świecie, co sądzą o zmianie klimatu i w jaki sposób wpływa ona na ich życie. Wielu z nich opowiadało o strachu, niepokoju i poczuciu winy, niektórzy zmagają się z depresją klimatyczną. Według Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) katastrofy wywołane przez zmianę klimatu mają negatywny wpływ na edukację 40 milionów dzieci rocznie.

Dwoje z naszych młodych współtwórców opowiedziało nam, co myślą o konsekwencjach zmiany klimatu.

„Jako obserwator ptaków jestem głęboko zasmucony skutkami zmiany klimatu. Widzę na własne oczy, jak szybko maleją populacje zwierząt, ale czuję, że nie mogę nic z tym zrobić, a to odbija się na moim zdrowiu psychicznym.”

Sreejith / 15 lat / Indie

„Jestem zaniepokojony i boję się o przyszłość naszej planety i gatunków. Zamiast jednoczyć siły w walce ze zmianą klimatu, zostaliśmy podzieleni przez tragiczny konflikt, który uniemożliwia nam zajęcie się tym nagłym kryzysem.”

William / 16 lat / Wielka Brytania

CO MŁODZI LUDZIE MÓWIĄ O GLOBALNEJ AGENDZIE NA 2030 ROK?

Realizacja agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 ma duże znaczenie dla budowania zrównoważonej przyszłości. Zapytaliśmy naszych młodych współtwórców, jak wyobrażają sobie Ziemię w 2030 roku. Przedstawili nam swoją wizję i wskazali, co trzeba zrobić, żeby ją urzeczywistnić. Perspektywa lepszej przyszłości widziana oczami młodych ludzi przypomina nam, że działania, które podejmujemy dzisiaj, będą miały wpływ na przyszłość. Dlatego musimy walczyć ze zmianą klimatu i degradacją przyrody – żeby zabezpieczyć przyszłość dla nas samych i dla następných pokoleń.

JAK ZDANIEM MŁODYCH LUDZI BĘDZIE WYGLĄDĄĆ ZRÓWNOWAŻONY ŚWIAT W 2030 ROKU?

„Mam nadzieję, że do 2030 roku wszystkim nam wspólnie uda się ochronić przyrodę i przywrócić ją w tych miejscach, które wcześniej zostały zabudowane. Wyobrażam sobie świat, który szybko zmierza w kierunku neutralności klimatycznej (albo nawet udało mu się już ją osiągnąć), żeby zahamować globalne ocieplenie, a społeczeństwa stają się bardziej zrównoważone dzięki wykorzystaniu energii odnawialnej i bardziej przyjaznej środowisku diecie.”

Emma / 15 lat / Wielka Brytania

„Wyobrażam sobie przyszłość, w której na naszej planecie osiągnęliśmy neutralność klimatyczną, a przyroda została przywrócona do pierwotnego stanu. Mam nadzieję, że nowe technologie będą miały pozytywny wpływ na świat przyrody, ale jednocześnie bardzo martwi mnie obecny stan Ziemi i boję się, że bez natychmiastowego działania możemy całkowicie utracić naszą więź z naturą.”

Syna / 14 lat / Kenia

„Nie ma znaczenia, czy robisz małe rzeczy, liczy się to, że się starasz i dajesz z siebie wszystko – to ma znaczenie! Wyobrażam sobie kraje, które robią postępy na drodze ograniczenia do minimum lub wyeliminowania produkcji odpadów, a więc idei „zero waste”. Widzę też świat, gdzie wszyscy, niezależnie od dzielących ich różnic, współdziałają ze sobą dla większego dobra.”

Aurvi / 12 lat / Singapur

„Wyobrażam sobie żyjącą planetę, która jest bardziej zielona, a ludzie żyją w harmonii z przyrodą i traktują ją z najwyższym szacunkiem, ponieważ wiedzą, że przyroda jest najważniejszą rzeczą, jakiej potrzebują do przetrwania. Uważam też, że dzięki dobrym praktykom będziemy w stanie sprawić, że nasza planeta będzie zdrowsza.”

Loaira / 13 lat / Ekwador

Jak młodzi ludzie wykorzystują swój głos i działają na rzecz zmian? Poznajcie młodych zmieniających świat!

Jako młodzi ludzie zdajemy sobie sprawę z problemów takich jak niesprawiedliwość społeczną czy zmiana klimatu, które wcześniej często były ignorowane. Jesteśmy lepiej poinformowani i mamy odpowiednie zasoby oraz wiedzę, żeby przyczynić się do zmiany w każdym miejscu, czy to w domu, czy w społecznościach na całym świecie.

Dbamy o to, żeby nasz głos był słyszany: od lokalnych inicjatyw po fora międzynarodowe. Nasz aktywizm prowadzi do zmian w polityce, pozwala pomijanym grupom ludzi brać udział w podejmowaniu decyzji i zmienia nastawienie społeczeństwa do nas. Mobilizujemy ludzi, którzy myślą podobnie jak my, żeby szerzyli wiedzę na różne tematy i stali na czele ruchów, które powiedzą władzom, jakie zmiany chcielibyśmy wprowadzić w życie.

„Jestem założycielką Sharon Ringo Foundation, która prowadzi duży projekt ponownego zalesiania w Afryce Wschodniej. Naszym celem jest posadzenie 10 milionów drzew. Jak dotąd fundacja zasadziła ponad 53 500 drzew w Tanzanii. Działam także na rzecz podnoszenia świadomości na temat zmiany klimatu, sprawiedliwości środowiskowej i zrównoważonej turystyki za pomocą swoich książek „The Big Five” oraz „My Voice to the World”, która jest zbiorem moich 100 najważniejszych przemówień wygłoszonych na międzynarodowych wydarzeniach takich jak Zgromadzenie ONZ ds. Ochrony Środowiska i COP27. Młodym ludziom chcę powiedzieć, że to oni są liderami przyszłości i że wybory, jakich dokonają dzisiaj, ukształtują świat, w którym będziemy żyć jutro”.

- Sharon, Tanzania.

„W wieku 16 lat dołączyłam do międzynarodowego młodzieżowego zespołu w projekcie WWF Eat4Change, którego zadaniem jest popularyzacja tematu zrównoważonej diety oraz jej wpływu na środowisko i dobrostan ludzi. Od tego czasu uczę zarówno młodych ludzi, jak i dorosłych, czym jest zrównoważona dieta, żeby pomóc ograniczyć marnowanie żywności, promować zdrowszy styl życia i stworzyć lepszą planetę.”

- Miriam, Austria.

Możemy działać na różne sposoby: od zmiany nawyków i pokojowych protestów do wymyślania rozwiązań dla problemów, na które chcemy zwrócić uwagę społeczeństwa. Jesteśmy innowacyjni i wytrwali, szukamy rozwiązań mimo trudności. Młodzi ludzie angażują się na przykład w budowanie swoich własnych start-upów i przedsiębiorstw, których misją jest wprowadzanie zrównoważonych produktów i usług na rynek. Dzięki temu moglibyśmy rozwiązać bardzo wiele złożonych problemów, w tym poprawić dostęp do dobrej edukacji i stworzyć rozwiązania dla energetyki odnawialnej.

„Małe działania mogą przynieść duże efekty! Swoją przygodę z aktywizmem klimatycznym rozpoczęłam, kiedy miałam 7 lat. Obserwowałam wylesianie i degradację przyrody w swojej społeczności. Byłam tym bardzo zaniepokojona, dlatego wymyśliłam inicjatywę Earth Warrior, która skupia się na podnoszeniu świadomości na temat zmiany klimatu. To klimatyczna platforma edukacyjna online dla dzieci w wieku poniżej 16 lat. Uczy o przyczynach i skutkach zmiany klimatu, ale też o tym, jak młodzi ludzie mogą jej przeciwdziałać. Historie prezentowane na platformie dostępne są w wielu językach.”

- Eman, Pakistan.

Jeśli dobrze się przyjrzymy, odkryjemy, że nasz potencjał jest nieskończony. Jesteśmy ważni i już udowodniliśmy światu, jaką mamy moc.

CO MŁODZI LUDZIE (TAKŻE TY!) MOGĄ ZROBIĆ DLA PLANETY?

ZACZNIJ OD SWOICH CODZIENNYCH PRYZWYCZAJEŃ

Zmiana naszego stylu życia może przynieść Ziemi dużą ulgę. Dzięki przyjaznym dla środowiska nawykom możesz pomóc zmniejszać presję na zasoby naturalne. Ich ilość jest już i tak ograniczona, a zużywamy ich więcej, niż przyroda jest w stanie uzupełnić. Właśnie dlatego musimy zwrócić większą uwagę na nasze nawyki i zastanowić się, jak możemy je poprawić, żeby w przyszłości świat był w lepszym stanie. Poniżej znajdziesz kilka przykładowych dobrych praktyk, które możesz wprowadzić do swojego życia i zachęcić innych do tego samego (prawdopodobnie część z nich już znasz, ale dobrze jest o nich pamiętać):

- Wyłączaj światła, których nie potrzebujesz, i odłączaj urządzenia elektryczne od prądu, kiedy ich nie używasz.
- Zakręcaj wodę, kiedy z niej nie korzystasz i poproś osobę dorosłą, żeby naprawiła nieszczelności, jeśli jakieś się pojawią.
- Używaj rzeczy ponownie i kupuj rzeczy używane, kiedy tylko masz taką możliwość.
- Spróbuj wprowadzić zmiany w swojej diecie, na przykład jedz więcej żywności pochodzenia roślinnego i produktów sezonowych.
- Podczas podróży szanuj lokalne środowisko i dziką przyrodę.
- Staraj się nie śmiecić i ograniczaj korzystanie z jednorazowych plastikowych przedmiotów.
- Zachęcaj do wykorzystywania resztek jedzenia do przygotowywania nowych posiłków albo do ich kompostowania, dzięki czemu składniki odżywcze trafią do gleby.

PROMUJ EKOLOGICZNE PRAKTYKI W SWOJEJ SZKOLE

Szkoła daje młodym ludziom okazję do kontaktowania się z dużą grupą osób w różnym wieku, o różnym pochodzeniu i statusie społecznym. Z tego powodu szkoła może pełnić bardzo ważną rolę w rozpowszechnianiu informacji i pomaganiu zarówno młodym ludziom, jak i dorosłym we wprowadzaniu ekologicznych praktyk do codziennego życia. Oto kilka rzeczy, których możesz spróbować w swojej szkole, żeby zmieniać świat:

- Sprawdź, czy w szkole działa klub przyrodniczy i dołącz do niego, żeby wziąć udział w jego działaniach. Jeśli w twojej szkole nie ma takiego klubu, zapytaj nauczyciela lub nauczycielkę, jak można założyć klub przyrodniczy.
- Jeśli w twojej szkole są pojemniki do segregacji odpadów, sprawdź, czy są opróżniane we właściwy sposób. Jeśli zauważysz, że ktoś korzysta z nich w niewłaściwy sposób (na przykład wyrzuca resztki jedzenia do pojemnika na plastik), naucz go, jak robić to prawidłowo.
- Uzyskaj od szkolnych władz pozwolenie na rozwieszenie plakatów, z których uczniowie i nauczyciele dowiedzą się o różnych kwestiach związanych ze środowiskiem, na przykład o oszczędzaniu wody, wpływie plastiku na środowisko i zdrowie czy korzyściach z ochrony terenów zielonych lub szkolnych ogrodów itp.
- Porozmawiaj z nauczycielem/nauczycielką o założeniu szkolnego ogródka warzywnego.
- Stwórz przestrzeń przyjazną naturze, w której będzie mogła się rozwijać bez przeszkód.
- Zasadź więcej drzew, krzewów i kwiatów: poproś nauczyciela/nauczycielkę, żeby niektóre lekcje odbywały się na dworze zamiast w klasie.
- Zaprosz przyrodę do swojej klasy: zorganizuj wystawę prac plastycznych inspirowanych naturą albo po prostu uprawiaj w niej więcej roślin.

SKORZYSTAJ Z POTĘGI MEDIÓW CYFROWYCH

Media cyfrowe mogą pomóc ci osiągnąć większy efekt. Z pomocą rodzica lub opiekuna prawnego zapisz się na darmowe kursy online albo webinaria, dzięki którym poszerzysz swoją wiedzę na temat wyzwań, przed jakimi stoi środowisko, a także poznasz narzędzia, które posłużą ci do opracowania rozwiązań dla zidentyfikowanych problemów.

Możesz również zabierać głos w sprawie zmian i podnosić świadomość społeczną poprzez nagrywanie krótkich filmów lub tworzenie plakatów z wezwaniem do działania.

Dziel się wynikami swojej pracy. Poproś rodziców lub opiekunów, żeby opublikowali twoje treści na swoich kontach społecznościowych (albo opublikuj je na własnym profilu, jeśli go posiadasz i jesteś w odpowiednim wieku zgodnie z zasadami w twoim kraju). Poproś o ich poparcie dla twojej sprawy.

BĄDŹ LIDEREM! EDUKUJ SWOJĄ SPOŁECZNOŚĆ

Nigdy nie jest za późno na założenie ogródka albo kompostownika, z którego będzie mogła skorzystać cała społeczność. Kiedy już wymyślisz, jakim problemem środowiskowym chcesz się zająć, możesz zacząć swój własny projekt (z pomocą opiekuna prawnego).

Oto jak to zrobić:

- Określ, jaki problem środowiskowy będzie tematem twojej akcji (np. śmiecenie, marnowanie żywności itp.).
- Żeby poznać przyczyny problemu, zbierz informacje za pośrednictwem ankiet lub wywiadów z grupą osób w twojej społeczności. Zacznij od czegoś małego: na początek możesz zaangażować swoją rodzinę i przyjaciół. Zapytaj rodzica/opiekuna o pozwolenie i poproś ich, żeby pomogli ci przeprowadzić badanie w sposób bezpieczny.
- Opierając się na wynikach badania, edukuj lokalną społeczność o przyczynach problemu środowiskowego, który istnieje w twojej okolicy. Poproś o pomysły, jak można go rozwiązać.
- Wypisz wszystkie rozwiązania i podkreśl te, które zaproponowało najwięcej osób.
- Skontaktuj się z ludźmi, którzy mogą pomóc ci opracować plan wdrażania tych rozwiązań określający potrzebne zasoby, zakres odpowiedzialności, harmonogram, działania i kamienie milowe. Zapytaj rodzica/opiekuna o pozwolenie i poproś ich, żeby pomogli ci zrobić to w sposób bezpieczny.

MATERIAŁY EDUKACYJNE

„Nie ma nic ważniejszego niż wyposażenie młodych ludzi w narzędzia, których potrzebują, żeby ocalić naszą planetę.”

– Sir David Attenborough

Gotowi na zmienianie świata? Poniżej znajdziecie materiały, z których dowiecie się więcej o zmianie klimatu i różnorodności biologicznej.

Poszerz swoją wiedzę	Seria krótkich filmów o zmianie klimatu:	https://www.wwf.pl/o-klimacie-z-klimatem
	Przegląd materiałów o zmianie klimatu:	https://www.wwf.pl/aktualnosci/edukacja-klimatyczna-potrzebna-od-zaraz
	Poznaj wpływ systemu żywnościowego na naszą planetę:	https://www.wwf.pl/sites/default/files/2024-09/scenariusze_24.pdf
	Poznaj wpływ natury na rozwój dzieci:	https://www.wwf.pl/niech-nauka-pojdzie-w-las
	Dowiedz się, co możesz zrobić dla planety zmieniając swoje nawyki:	https://www.wwf.pl/ekosumpcja
Narzędzia dla odkrywców	Zmierz ślad środowiskowy swojej szkoły:	https://www.wwf.pl/sites/default/files/inline-files/PzP_CHECKLISTA_edycja_4.pdf
	Zobacz, jakie zwierzęta i rośliny możesz spotkać blisko siebie:	https://www.wwf.pl/dziki-narzedziowniki
	Odkryj swoje wewnętrzne zwierzę (w języku angielskim):	https://www.worldwildlife.org/pages/fyia
	Zmierz swój ślad węglowy (w języku angielskim):	https://www.footprintcalculator.org/home/en
	Our Planet Lab (w języku angielskim):	https://tinyurl.com/ourplanetlab
	Zaplanuj lepszą podróż (w języku angielskim):	https://travelbetter.panda.org/
	Aplikacja Seek by iNaturalist:	https://www.inaturalist.org/pages/seek_app
Zainspiruj się	Komiks o programie wolontariackim Błękitny Patrol:	https://www.wwf.pl/bohaterowie-i-bohaterki-z-naszego-wybrzeza-komiks
	Jak zostać bohaterem klimatu? (w języku angielskim):	https://tinyurl.com/wwfclimatehero
	Co robić, gdy widzisz krzywdę wyrządzaną planecie?:	https://www.wwf.pl/aktualnosci/co-robic

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Hannah Ritchie (2022) How many species are there?
<https://ourworldindata.org/how-many-species-are-there>
2. Living Planet Report 2024, WWF and Partners.
3. World Population Prospects 2024, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Wydział ds. Ludności.

Młodzi współtwórcy:

Chcielibyśmy wyrazić uznanie dla naszych młodych współtwórców za ich udział w dyskusjach w ramach grup fokusowych na etapie opracowywania i projektowania młodzieżowej edycji Living Planet Report 2024.

Wśród nich znaleźli się: Ana P. G. P (Paragwaj), Aurvi J. (Singapur), Loaira T. R. M (Ekwador), Syna G. (Kenia), Roshen G-N. (Malezja), Angie V. R. S. (Kolumbia), Sreejith A. J. (Indie), Siena R. (Wielka Brytania), Emma W. (Wielka Brytania), Jasmine M. L. (Zambia), William L. (Wielka Brytania), Adil A. (Pakistan), Roshan B. F. (Pakistan), Hiba I. (Pakistan), Muhammad M. (Pakistan), Miriam P. (Austria), Sharon R. (Tanzania), Eman D. (Pakistan), Warisha F. (Pakistan), Affan K. (Pakistan), Zainab W. (Pakistan), Alizeh A. (Pakistan), Maryam B. (Pakistan) i Sarah M. (Pakistan).

Zespół autorski:

Zarina Khan (WWF Pakistan) i Shahgan Hummayoun Butt (WWF Pakistan)

Projekt:

Human Design Studios (Pakistan)

Specjalne podziękowania:

Dziękujemy Natashy Islam (WWF Pakistan) za zorganizowanie dyskusji z udziałem grup fokusowych oraz Rabii Tahir (WWF Pakistan), Taseerowi Ali Mirzy (WWF Pakistan) oraz Ahsanowi Tariqowi (WWF Pakistan) za ich porady przy projektowaniu młodzieżowego Living Planet Report 2024.

Szczególne podziękowania kierujemy do naszych koleżanek i kolegów z biur regionalnych za ich nieustające wsparcie.

Wydanie polskie:

Opieka merytoryczno-redaktorska: Dariusz Gatkowski

Tłumaczenie: Borys Wiese

Konsultacja merytoryczna: Klara Rościszewska, Julia Dobrzańska,

Monika Stygar, Małgorzata Ruszkowska

Redakcja i koordynacja: Piotr Kałata, Marta Smoręda

Korekta: Hanna Prorok-Ali

Przygotowanie: Andrzej A. Poskrobko

© 2024

Użyty papier pochodzi w 100% z recyklingu

© 1986 Symbol pandy WWF – World Wide Fund for Nature (poprzednio World Wildlife Fund).

® „WWF” jest zarejestrowanym znakiem towarowym

WWF, Rue Mauverney 28, 1196 Gland, Szwajcaria
Tel. +41 22 364 9111
Fax. +41 22 364 0332

ISBN 978-83-67312-14-1

Dodatkowe informacje oraz raport w formacie PDF
można pobrać na naszej stronie [wwf.pl/petycje/
living-planet-report-2024](http://wwf.pl/petycje/living-planet-report-2024)

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji
środowiska naturalnego i budowanie przyszłości,
w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą

razem możemy więcej

wwf.pl